

RIERA, Elvira; SENDRA, Montserrat (2022).
Immersió lingüística: Una immersió ràpida.
Barcelona: Tibidabo Edicions. 180 p.

Fa anys que els debats sobre el model lingüístic del sistema educatiu català són a l'ordre del dia. Tanmateix, un cert desconeixement sobre el funcionament i sobre les raons històriques i polítiques del seu origen ha generat, i genera, malentesos i mites que han calat amb força en la societat catalana. Amb l'objectiu de desfer aquestes confusions, a *Immersió lingüística. Una immersió ràpida*, Elvira Riera i Montserrat Sendra presenten d'una manera rigorosa, però divulgativa i molt entenedora, el passat, el present i el futur del «*model català*» (p. 10), que «ha esdevingut un referent internacional per a comunitats amb llengües minoritàries o minoritzades» (p. 10).

Aquesta voluntat d'esclarir conceptes és present des de la primera pàgina, en què s'explica què és la *immersió lingüística*: «una tècnica pedagògica que s'aplica quan la majoria d'alumnes d'un centre educatiu desconeixen la *llengua vehicular* del sistema» (p. 14). La finalitat d'aquesta metodologia immersiva és, doncs, l'aprenentatge simultani de continguts i d'una nova llengua, que acaba esdevenint la segona llengua dels alumnes. Tal com exposen Riera i Sendra, fins a principis de segle xx, l'educació bilingüe tenia mala reputació. Als anys seixanta, però, diversos investigadors van engegar al Quebec un programa pilot d'immersió en francès per a alumnes anglòfons i en van demostrar els beneficis. A partir d'aquí, l'experiència quebequesa es va començar «a replicar internacionalment» (p. 19) i va arribar a Catalunya als anys vuitanta i noranta per intentar revertir el procés de minorització lingüística del català després de la dictadura i per garantir la igualtat d'oportunitats entre els infants catalanoparlants i els castellanoparlants (aquests últims, majoritàriament, fills de les poblacions migrades d'altres parts de l'Estat espanyol a les àrees urbanes de classe obrera).

És en aquest punt que les autores aborden un dels objectius principals i més rellevants del treball: desfer la confusió entre els termes *immersió lingüística* i *model de conjunció en català*, erròniament utilitzats com a sinònims. Un *model de conjunció* és aquell «que no separa els alumnes en funció de la llengua familiar o de les preferències lingüístiques, sinó que els agrupa tots en una mateixa aula» (p. 26). A Catalunya, com que la llengua habitual de docència és el català, es parla de *model de conjunció en català*. Dins d'aquest model, s'aplica la metodologia de la immersió «només quan la majoria d'alumnes d'un centre educatiu desconeixen la llengua vehicular» (p. 27), és a dir, el català.

El llibre relata que «el model de conjunció lingüística pel qual va optar el Parlament de Catalunya l'any 1983 és un model singular» (p. 35), ja que fins aleshores la tendència en altres comunitats bilingües havia estat establir línies separades segons

les llengües docents. De fet, les negociacions l'any 1983 per arribar a un acord no van ser fàcils. En aquest sentit, el tercer capítol resulta especialment interessant des del punt de vista de la memòria històrica, ja que Riera i Sendra ens recorden —o ens expliquen, perquè segurament els lectors més joves desconeixen aquests detalls— les discussions que hi va haver sobre la vehicularitat del català o del castellà o sobre el fet de crear una única línia escolar o separar els alumnes en classes diferents. Finalment, però, hi va haver dos punts de consens que van esdevenir el pilar fonamental de la Llei 7/1983, del 18 d'abril, de normalització lingüística a Catalunya: «que al final de l'ensenyament obligatori tot l'alumnat havia de tenir el mateix coneixement de català i de castellà» (p. 59) i «evitar que la llengua s'utilitzés com a arma [...] de divisió» (p. 59), per la qual cosa es rebutjava la separació de l'alumnat en centres per raó de llengua. Malgrat que, com descriuen les autores, el model inicial de conjunció ha evolucionat a través de noves legislacions i sentències judicials, aquestes dues idees inicials són encara la base del model actual.

Aquesta revisió detallada del passat del model lingüístic educatiu català permet al lector tenir una visió molt completa del seu recorregut històric i, per tant, l'ajuda a entendre'n el present. El model lingüístic actual «té com a primer objectiu proporcionar a l'alumnat una competència plurilingüe [...] que garanteixi [...] un bon domini de les llengües oficials [...] i un grau de competència suficient en una o dues llengües addicionals» (p. 106-107). Tanmateix, la complexitat sociolingüística i politicojudicial d'avui en dia dificulta l'assoliment d'aquesta fita. Així mateix, les noves metodologies pedagògiques hi afegeixen una altra capa de dificultat. Tal com expliquen les investigadores, amb les noves metodologies horitzontals, en què el docent queda en un segon pla i l'alumne és el protagonista, els usos lingüístics canvien i són els alumnes els qui monopolitzen els usos verbals. Això, a Catalunya, per múltiples raons (la llengua de les noves tecnologies de la informació i la comunicació, les ideologies lingüístiques, el perfil demolingüístic de l'alumnat, etc.), s'ha traduït en una producció oral i uns usos lingüístics inter- i intragrups entre els alumnes majoritàriament en castellà que posa en risc l'aplicació del model de conjunció en català i implica una «necessitat de reorientar la immersió» (p. 120).

Per sostenir aquesta afirmació, les autores presenten una sèrie de dades que permeten entendre d'una manera molt clara quins són els usos lingüístics dins i fora de les aules. Així mateix, d'aquestes xifres, en treuen dues conclusions rellevants: d'una banda, «que la creença que es tenia que l'augment de competència lingüística en català portaria a un augment de l'ús de la llengua no s'ha complert» (p. 134), i, de l'altra, «que la imatge de les aules catalanes com un entorn monolingüe catalanoparlant s'allunya molt de la realitat» (p. 134). Com es destaca al llibre, aquesta situació posa en risc l'objectiu de garantir la igualtat d'oportunitats entre l'alumnat i resta oportunitats de progrés als alumnes castellanoparlants, per a molts dels quals l'escola és l'únic punt de contacte amb el català. És per això que Riera i Sendra posen sobre la taula la necessitat que els centres educatius facin activitats per promoure el català i, des d'una posició proactiva, els suggereixen un reguitzell d'accions i d'exercicis que poden dur a terme per revertir les dades d'ús social actuals. Conseqüentment, les últi-

mes pàgines del quart capítol esdevenen, sens dubte, de lectura obligatòria tant per a les direccions dels centres com per als docents de qualsevol matèria.

Malgrat que aquestes dades d'usos lingüístics més recents no són encoratjadores, les investigadores rebaten la idea que la immersió lingüística i el model de conjunció en català no funcionin; una afirmació que ha esdevingut *vox populi* en alguns sectors de la població. Com dèiem anteriorment, un dels principals objectius del model és que els alumnes dominin el català i el castellà i que adquireixin una competència plurilingüe. En aquest sentit, tal com indiquen les dades de diverses proves de competències, el model lingüístic actual és reeixit, ja que els resultats demostren que l'alumnat de Catalunya assoleix «un coneixement notable de català i castellà i un coneixement mitjà d'anglès» (p. 158). A més, després d'analitzar els resultats de les proves PISA, les autores afirmen que «el fet que el model lingüístic educatiu català utilitzi la llengua catalana com a llengua vehicular del sistema no perjudica l'aprenentatge dels alumnes no catalanoparlants» (p. 158), la qual cosa és una troballa molt interessant que caldria tenir present a l'hora de desmentir certs discursos que al·leguen que el model lingüístic educatiu català és perjudicial per als alumnes castellanoparlants.

Finalment, el llibre conclou amb unes consideracions finals en què Riera i Sendra fan un balanç de la situació complexa que viu el model lingüístic educatiu català i, a partir d'aquí, n'identifiquen els èxits i els punts febles. D'una banda, el model lingüístic actual proporciona competències notables en diverses llengües, contribueix a l'equitat social i genera consens. De l'altra, cal tenir en compte que l'escola —malgrat que no aprofita tot el seu potencial per a la promoció del català— no ho pot fer tot sola, i que les batalles polítiques a què està exposada tampoc no hi juguen a favor. Així mateix, les investigadores destaquen com un altre element negatiu la desconnexió progressiva entre el model teòric i els agents que l'apliquen. Per tant, tot i que el model lingüístic actual ha aconseguit fites molt importants —que cal tenir presents i valorar—, també té molts reptes per afrontar. Amb una voluntat constructivista, les autores en plantegen cinc que consideren que cal abordar urgentment: recuperar la legitimació social i el reconeixement del model, millorar l'eficàcia pedagògica pel que fa a les competències lingüístiques i comunicatives, augmentar el compromís dels docents i de la comunitat educativa, reforçar els espais d'ús del català a l'escola, i conduir les polítiques lingüístiques educatives amb un lideratge fort i explícit des de les institucions catalanes.

En resum, gràcies a l'anàlisi exhaustiva feta per Elvira Riera i Montserrat Sendra del passat i el present del model de conjunció en català, aquest llibre ens permet entendre d'una manera diàfana i objectiva els fonaments d'aquest model lingüístic, els motius de la seva aplicació, l'evolució i les metes inicials i actuals. De fet, una de les raons per les quals *Immersion lingüística. Una immersió ràpida* resulta tan rellevant és aquesta mirada amb perspectiva del passat que ofereix, ja que, sense aquest punt de vista, és impossible analitzar els èxits del model i els reptes de futur. En aquest sentit, tot i que les dades d'ús del català no són positives, sembla que encara hi ha possibilitats de revertir la tendència actual si, com fan les autores, adoptem —des de la socie-

tat civil fins a les institucions, passant per tota la comunitat educativa— una posició proactiva i compromesa.

Al mateix temps, la lectura d'aquest llibre permet fer una reflexió profunda sobre idees falsament acceptades per una part de l'opinió pública, com ara que els termes *model de conjunció en català* i *immersió lingüística* són sinònims, que la immersió ha fracassat o que el model lingüístic actual perjudica una part de l'alumnat. Cal tenir en compte que els sistemes educatius i els seus models lingüístics, en ser en gran part responsables de formar les identitats dels futurs ciutadans, sempre seran una font de conflictes socials, polítics i judicials. Per això, la visió general i crítica que aporta *Immersió lingüística. Una immersió ràpida* sobre el model lingüístic educatiu català és essencial per construir un argumentari a favor de la seva aplicació, que, d'altra banda, encara té marge de millora.

Joana PENA-TARRADELLES
Universitat Pompeu Fabra